

EL CATALÀ A LES INSTITUCIONS EUROPEES

per Carles A. GASÒLIBA

Diputat al Parlament Europeu

1. IDIOMES OFICIALS I DE TREBALL

Les Comunitats Europees estan integrades per la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i l'EURATOM, constituïdes pels Tractats de París (1951) i Roma (1957), respectivament. Aquesta organització absolutament singular en l'àmbit del Dret Internacional integra en l'actualitat dotze estats membres de l'Europa occidental (Alemanya, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, França, Gran Bretanya, Grècia, Irlanda, Itàlia, Holanda, Luxemburg i Portugal).

Les institucions que integren les Comunitats Europees (Parlament, Comissió, Consell de Ministres i Tribunal de Justícia) tenen com a idiomes oficials i de treball els dels Estats membres. Els idiomes de treball són nou, ja que en el cas del gaèlic irlandès, aquest és reconegut com a llengua oficial, però no pas com a llengua de treball. En el cas de Bèlgica, i pel que fa al flamenc, s'accepta el neerlandès després de l'acord lingüístic entre Bèlgica i Holanda.

Aquesta situació contrasta així mateix amb la pràctica d'organitzacions internacionals que, com el Consell d'Europa o les Nacions Unides, utilitzen com a idiomes oficials i de treball un nombre molt reduït dels idiomes dels Estats membres que les integren, situació que expressa també en aquest àmbit la singularitat de les Comunitats.

2. PLURALITAT IDIOMÀTICA

Avui, per tant, les nou llengües de treball de les Comunitats donen lloc a 36 combinacions diferents en el sistema de traducció, la qual cosa suposa una especial complexitat de funcionament en tots els àmbits, puix que existeix l'obligació d'interpretar i de traduir, als nou idiomes oficials de les Comunitats, qualsevol activitat en el seu àmbit.

Aquesta situació certament complexa ha estat utilitzada en determinats mitjans com un argument per reduir dràsticament el nombre d'idiomes de treball de la Comunitat. Encara que l'argument del cost del manteniment del sistema actual és dèbil, en funció de la incidència que té en el pressupost global, cert és que aquell imposa una operativa que, en certa manera, dificulta el procés de treball de les institucions comunitàries, encara que, d'altra banda, mostren el seu respecte cap a la riquesa lingüística i cultural que defineix precisament la realitat europea. A més a més, en la realitat seria impossible modificar la situació actual en el sentit d'una reducció de la utilització del nombre d'idiomes que es fan servir a les institucions comunitàries.

Però l'esmentat respecte per la diversitat idiomàtica de l'Europa comunitària es limita únicament a les llengües oficials de cada Estat —tret de l'esmentat cas irlandès—, expressió que les Comunitats Europees són encara més el reflex de l'Europa de les pàtries *gaullistes* que d'una realitat nova basada en una unitat europea superadora de les limitacions que imposen els Estats. Per això no s'integren la resta dels idiomes que també existeixen i s'utilitzen en l'àmbit comunitari.

3. DISPOSICIONS LEGALS REFERENTS AL RÈGIM LINGÜÍSTIC

Des d'un punt de vista jurídic hi ha una referència al règim lingüístic de les Comunitats a l'art. 217 del Tractat Constitutiu de la CEE i en el 190 de la CECA. En tots dos s'estableix textualment que «el règim lingüístic de les institucions de la Comunitat serà fixat pel Consell, per unanimitat, sense perjudici de les disposicions previstes en el reglament del Tribunal de Justícia». Els corresponents acords per als nous membres s'han anat establint en els respectius tractats d'adhesió, com és el cas, per exemple, dels Estats espanyol i portuguès.

Per tant, la fixació del règim lingüístic comunitari pertany al Consell de Ministres, amb l'excepció del que pugui establir el Tribunal de Justícia en el seu Reglament. Els Tractats no contenen absolutament cap criteri sobre quines llengües han d'ésser oficials; en conseqüència, la definició dels idiomes oficials i de treball de les institucions comunitàries depèn de la decisió dels Estats membres que integren el Consell de les Comunitats Europees.

A. Reglament del Consell

El Reglament número 1 del Consell CEE i CEEA no estableix cap criteri per a la determinació de l'oficialitat d'una llengua; simplement n'enumera quatre (avui nou). Es parla de la publicació del DOCE i de la redacció de disposicions d'abast general, en les llengües recollides a l'art. 1. Per tant, tot el que són documents i publicacions divulgatius i científics poden editar-se perfectament en català. A més a més, no hi ha cap disposició que impedeixi taxativament la plena utilització d'una llengua no oficial.

Un altre grup de preceptes del Reglament el constitueixen els articles 6 i 7, que estableixen:

Art. 6: «Les institucions podran determinar les modalitats d'aplicació d'aquest règim lingüístic en els seus reglaments interns.»

Art. 7: «El règim lingüístic del procediment del Tribunal de Justícia es determinarà en el Reglament de procediment d'aquest.»

De major interès, per tal de poder veure les possibilitats d'utilitzar el català a les institucions comunitàries, són els articles 2, 3 i 8, que regulen les llengües de comunicació dels Estats membres i particulars amb les Institucions comunitàries i viceversa, i també la utilització de la llengua en els Estats plurilingües.

Art. 2: «Els textos que un Estat membre o una persona sotmesa a la jurisdicció d'un Estat membre envia a les Institucions, es redactaran, a elecció del remitent, en una de les llengües oficials. La resposta es redactarà en la mateixa llengua.»

Art. 3: «Els textos que les Institucions enviïn a un Estat membre o a una persona sotmesa a la jurisdicció d'un Estat membre es redactaran en la llengua d'aquest Estat.»

Art. 8: «Pel que fa als Estats membres on existeixen diverses llengües oficials, la utilització d'una llengua es regirà, a petició de l'Estat interessat, per les normes generals de la legislació de l'esmentat Estat.»

En aquests articles es perjudica a voltes la utilització del català quan parla de «llengua oficial»; però, en canvi, quan diu a l'art. 3 que els textos que s'enviïn als Estats membres es redactaran en la llengua d'aquest Estat, és perfectament raonable pensar que un text enviat a Catalunya s'hauria de redactar en català; i encara més raonable si, en el cas de l'art. 8, pensem que quan parla que la utilització d'una llengua es regirà per les normes generals de la legislació de l'esmentat Estat, aquestes normes, en el nostre cas, determinen la plena oficialitat del català a Catalunya.

Però cal esmentar també que l'incís «a petició de l'Estat interessat», a

l'art. 8, permetria la inclusió del català i d'altres llengües oficials en l'àmbit de l'Estat espanyol, tot i que fins avui la posició del govern espanyol ha estat completament oposada a utilitzar aquesta possibilitat.

B. *Reglament del Parlament Europeu*

Pel que fa al Reglament del Parlament Europeu, cal anomenar sobretot dos articles: el 79, que regula les llengües del Parlament, i l'art. 128, referent al dret de petició. L'article 79 diu en el primer apartat que «tots els documents del Parlament s'han de redactar en les llengües oficials» i a l'apartat 2 assenyala: «Les intervencions en una de les llengües oficials seran objecte d'interpretació simultània en cada una de les altres llengües oficials i en qualsevol altra llengua que la Taula estimi necessària.»

D'aquest article es dedueix l'exigència que els documents del Parlament es redactin en les llengües oficials, però en cap moment ni aquesta ni cap altra disposició no impedeix que es redactin en altres llengües. Del segon paràgraf es pot deduir que la utilització del català en les sessions en el Parlament és una possibilitat real.

Tampoc l'art. 128, que regula el dret de petició dels ciutadans comunitaris al Parlament, no determina en quines llengües s'han de presentar les peticions, per la qual cosa es dedueix que es poden presentar peticions en totes aquelles llengües que tinguin reconegut un estatut en un dels Estats membres de les Comunitats i, per tant, el català es trobaria en aquesta situació.

Altres reglaments que fan referència al règim lingüístic són el capítol VI del Reglament de Procediment del Tribunal de Justícia, i l'art. 8 del Reglament intern del Consell.

De totes aquestes disposicions legals referents al règim lingüístic es pot concloure dient que no hi ha cap impediment jurídic contra l'oficialitat del català i que, en qualsevol cas, la decisió última l'ha de prendre el Consell de Ministres, i és clar que té una gran importància la sensibilitat que demostrï el Govern de l'Estat, la qual cosa constitueix una dificultat, atesa la seva posició contrària a defensar i representar a nivell comunitari la realitat autonòmica que es basa en la present Constitució i els respectius Estatuts d'Autonomia.

4. EL CATALÀ DINS EL MARC EUROPEU

El català constitueix un patrimoni cultural europeu al qual no es pot renunciar en el procés de construcció de la Unitat Europea. Fent un esbós de la història de la llengua catalana es pot observar que és una

llengua mil·lenària. Catalunya, nació nascuda en un dels primers intents d'unitat europea de l'Edat Mitjana, amb l'imperi de Carlemany, ha mantingut sempre la seva identitat i relació europea, de manera diferent a la d'altres pobles i nacions ibèriques, i s'ha mantingut sempre en el sentit de la història europea. Fins i tot quan a l'any 1714 va perdre les seves llibertats i semblava que aquest nexce desapareixeria, la societat catalana es va projectar cap a Europa amb una relació econòmica, social, cultural i artística que ha configurat l'europeisme de Catalunya com una de les seves característiques essencials.

En primer lloc, el català, en l'àmbit territorial que li correspon, no és una llengua minoritària: és una llengua majoritària. En segon lloc, és una llengua oficial d'ús normal a tots els nivells públics i privats; i, en tercer lloc, la seva situació és comparable i fins i tot més sòlida i important, quant a la població que la utilitza, que determinats idiomes oficials de la Comunitat, com per exemple el danès.

En efecte, el català en funció de la Constitució Espanyola i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, és llengua pròpia i oficial, la seva utilització és la d'una llengua perfectament normalitzada a tots els nivells i sectors i l'àmbit supera una població de més de set milions de persones. Per això es pot afirmar que el català no és una llengua minoritària, sinó que és perfectament comparable a les llengües oficials i de treball de la Comunitat Europea.

Desitjo reiterar que el català és una llengua romànica mil·lenària i és l'idioma propi i oficial en una àrea on viuen més de 10 milions d'habitants i on el parlen més de 7 milions de persones. El català és la més ben situada de totes les llengües no estatals d'Europa. La seva vitalitat és fins i tot superior a la de llengües amb Estat, com el gaèlic, i demogràficament comparable a la llengua danesa o el grec. Aquesta situació hauria de facilitar l'adopció de mesures que reconeixin aquesta realitat i apropin progressivament la situació del català a la de les llengües oficials de la Comunitat.

La conjuntura actual, en què llengües tradicionalment expansives com la francesa són objecte de mesures de protecció per part dels respectius Estats, permetria aspirar a l'establiment d'un nou ordre lingüístic europeu, no pas basat en l'hegemonia de les llengües més expansives fora dels seus territoris històrics, sinó, al contrari, en el respecte de l'hegemonia de cada llengua en la seva àrea com a base d'un plurilingüisme equilibrat, en la línia de l'informe final de la Conferència Mundial sobre les polítiques culturals de la UNESCO (1982).

Una política com aquesta podria representar per al català l'obtenció de mesures de salvaguarda com les que necessiten i probablement demanaran altres comunitats lingüístiques europees, com ara la grega, la portuguesa, la danesa o l'holandesa. S'hi hauria de sumar el cas del català, la situació del qual és més propera al d'aquests idiomes que el que hem co-

mentat de les llengües minoritàries en l'àmbit de la Comunitat Europea.

A vegades, fins i tot, des de Catalunya s'ha defensat davant d'Europa la posició del català com a llengua «minoritària» en una situació comparable a la del cors, el bretó o altres llengües. Però la realitat és ben diferent. Com hem dit abans, cap llengua no estatal a nivell de la Comunitat Europea no té una situació comparable a la del català. No obstant això, la plena normalització de la llengua catalana no és tan satisfactòria com es voldria.

En el document de síntesi del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana es constata que, a l'Estat espanyol, malgrat la situació actual de doble oficialitat i del caràcter de llengua pròpia reconegut estatutàriament a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears, la normalització és pertorbada per disposicions contingudes en lleis estatals i per decisions del Govern Central i que, en gran mesura, les dificultats que s'oposen a la normalització de l'ús de la llengua catalana procedeixen de la fragmentació política administrativa de la nostra comunitat lingüística.

També es constata que el català és marginat en importants sectors de la societat i això dificulta l'elaboració dels registres lingüístics. Malgrat això, la situació del català és esperançadora respecte a la situació d'altres comunitats lingüístiques, però encara manca plena voluntat del Govern central a respondre totalment tant al manament constitucional com a l'estatutari.

La llengua catalana és una llengua vehicular de l'ensenyament en tots els seus nivells, des de l'educació pre-escolar fins a la universitària. Respecte als mitjans de comunicació, Catalunya compta amb dos canals que emeten exclusivament en català —TV3 i Canal 33— i TVE a Catalunya que compta amb una producció pròpia en català. Quant a ràdios hi ha més de cent emissores i més de mig milió d'audiència; en l'apartat de premsa escrita hi ha sis diaris que totalitzen 249.700 exemplars —xifres oficials 1987— i, finalment, l'edició de llibres fou de 4.145 títols l'any 1987. A part d'una intensa presència del català en tot tipus d'activitats culturals, artístiques i científiques, a la qual cosa s'ha d'afegir la declaració del català com a llengua oficial per als Jocs Olímpics del 1992.

5. EL PROCÉS SEGUIT PER AL CATALÀ FINS AVUI

El 3 de març del 1987, l'eurodiputat Duran Lleida i jo mateix vàrem dipositar una proposta de resolució en la qual es demanava la utilització del català en determinades activitats de les Institucions Europees. L'eurodiputat Xavier Rubert de Ventós fa una proposta de resolució l'any 1986 sobre els obstacles per utilitzar el català a la Universitat i a la televisió i el diputat Gutiérrez Díaz, el 1987, fa una proposta de resolució sobre la

utilització de les llengües gallega, basca i catalana en la difusió de documents de base de la Comunitat Europea.

L'any 1987, una sèrie de personalitats catalanes en representació d'institucions de Catalunya que apleguen més de 100.000 signatures, presenten el dia 13 d'octubre, mitjançant una delegació encapçalada per Antoni M. Badia i Margarit, el lliurament de la petició al President del Parlament Europeu, Lord Plumb, on es demana que el català sigui llengua oficial europea.

L'11 de novembre del 1987, el Parlament de les Illes Balears aprova un projecte per demanar l'oficialitat del català a la Comunitat Europea. El govern català acorda demanar l'oficialitat del català a finals d'abril del 1988. El Parlament de Catalunya, el 10 de febrer del 1988, aprova una moció en què es demana el reconeixement oficial del català en determinats usos.

El gener de 1989, el President del Parlament de Catalunya, Joaquim Xicoy, i el President de la Comissió de Cultura d'aquest Parlament, Joan Colominas, reiteren a Estrasburg la petició aprovada pel Parlament de Catalunya en diverses entrevistes amb el President del Parlament Europeu, Lord Plumb, i presidents de les Comissions parlamentàries més relacionades amb el tema i també amb els presidents dels grups parlamentaris. En una reunió mantinguda amb els europarlamentaris catalans s'acorda un suport unitari i la defensa de la utilització del català en uns punts específics que afavoreixin especialment la difusió de la informació de les institucions comunitàries utilitzant el català, l'accés als ajuts comunitaris per a l'ensenyament de les llengües estrangeres i la seva utilització en la Cort de Justícia de Luxemburg, en les activitats que les institucions comunitàries duguin a terme a Catalunya, i també en determinades ocasions d'interès especial per la seva temàtica o significació.

La legislatura anterior del Parlament Europeu acabà amb un document elaborat per la corresponent ponència sobre la declaració del català com a llengua oficial de les institucions europees. En aquesta ponència, elaborada pel President de la Comissió de peticions R. Chanterrie i els membres Arbe-loa, Lafuente i jo mateix, se sustenta la petició dels Parlaments català i balear reconeixent la importància de la llengua catalana i el fonament de la petició tot tenint en compte, a més, les opinions favorables expressades per les Comissions Jurídica i de Cultura que en sengles informes de G. Donnez i X. Rubert de Ventós estableixen, el primer, la capacitat jurídica del català d'esdevenir llengua oficial de les Comunitats Europees, i, el segon, la línia més adequada per a la seva utilització en determinades activitats de les institucions comunitàries basades en la proposta esmentada del President del Parlament català, Joaquim Xicoy.

En la nova legislatura, i atesa una nova composició de la Comissió de Peticions, aquesta ha assumit la ponència acordada pel seu anterior president i, després d'una sèrie de sessions destinades a superar determinades

reticències d'ordre organitzatiu i pressupostari manifestades pels responsables d'organització dels treballs parlamentaris, s'ha decidit reiterar els principis i el contingut, en les seves línies bàsiques, de l'esmentada ponència per part dels nous ponents, que ara són: Antoni Gutiérrez, Anna Miranda i jo mateix, sota la presidència de l'ara president de la Comissió, Viviane Reding.

Cal fer notar que, paral·lelament a aquest procés, ja han existit precedents en la utilització del català en les institucions comunitàries, la qual cosa afavoreix precisament el seu reconeixement; i també que, a més de la necessària i imprescindible intervenció i aprovació, per unanimitat del Consell, per a la corresponent declaració del català com a llengua oficial europea, cosa que sens dubte serà difícil, atesa la posició hostil del present govern central espanyol, tant a la Comissió com a la Cort de Justícia, com al propi Parlament, es poden assolir avenços importants en el necessari procés de normalització del català a nivell de les institucions comunitàries.